

ВІДГУК

офіційного опонента **Делікатної Наталії Миколаївни**
про дисертаційну працю **Загорулько Марини Олександрівни**
«Формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів
початкової школи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін»,
подану до спеціалізованої вченої ради Д 26.452.01
в Інститут педагогіки НАПН України
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.09 – теорія навчання

Актуальність теми дослідження. Актуальною освітньою проблемою сьогодення є проблема формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи, оскільки саме високий рівень їх сформованості свідчить про здатність і готовність учителя загалом і вчителя початкової школи зокрема здійснювати дослідницьку діяльність та сприяє творчому застосуванню професійно-орієнтованих знань, здобутих під час підготовки в закладі вищої освіти, на практиці. Зважаючи на викладене вище, дослідження Загорулько Марини Олександрівни «Формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін» є актуальним і своєчасним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну працю виконано в межах реалізації плану науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України «Прогнозування розвитку загальної середньої освіти як рівневої системи» (№ державної реєстрації 0116U003185, 2016-2018 рр.).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 3 від 26.03.2015 р.) й узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 7 від 27.10.2015 р.).

Наукова новизна одержаних результатів. Аналізуючи основні моменти наукової новизни слід відмітити, що авторкою вперше було визначено й дефініційовано сукупність дидактичних умов як фундаційну основу для розроблення та теоретичного обґрунтування структурно-функційної дидактичної моделі формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін (провідна дидактична умова: інтеграція самоосвітньої й академічної діяльності майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін на засадах збільшення науково-дослідної складової; супідрядні дидактичні умови: індивідуалізація

процесу навчання психолого-педагогічних дисциплін як засіб забезпечення потребісно-мотиваційної основи формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи; створення ІТ-дидактичного середовища формування дослідницької компетентності майбутніх учителів початкової школи; стратегізація процесу навчання психолого-педагогічних дисциплін; активація дослідно-рефлексійної діяльності студентів – майбутніх учителів початкової школи); визначено сутність поняття, зміст і структуру дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи як єдність чотирьох взаємопов'язаних і взаємозалежних компонентів (мотиваційно-дослідницького; когнітивно-конструктивного; діяльнісно-проектного; рефлексійно-діагностувального), критерії, показники й рівні вияву їхньої сформованості; розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено структурно-функційну дидактичну модель формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін, яка включає чотири компонентних блоки: методологічно-дослідний; визначення когнітивно-конструктивної основи; реалізації дослідно-діагностувальної діяльності; забезпечення рефлексійності дослідно-діагностувальної діяльності.

Представлена кандидатська дисертація має велике **практичне значення**, оскільки авторкою підготовлено методичні рекомендації для викладачів і студентів педагогічних спеціальностей щодо формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи. Матеріали розроблених методичних рекомендацій та дисертації можуть бути використані в підготовці майбутніх учителів початкової школи в педагогічних закладах вищої освіти України, системі підвищення кваліфікації вчителів початкової школи; під час викладання психолого-педагогічних дисциплін студентам педагогічних спеціальностей у вищій педагогічній школі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Для досягнення мети, завдань, поставлених Загорулько М. О. у дисертаційному дослідженні та обґрунтування наукових положень дисертації авторкою конкретизовано особливості й специфіку застосування положень компетентнісного підходу в інтегративному поєднанні з положеннями інших методологічних підходів у педагогічному закладі вищої освіти в контексті формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи; критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексійний) і вимоги до рівнів (високого, достатнього, середнього, низького) сформованості дослідницько-

діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи та відповідний діагностувальний інструментарій.

Основними методами дослідження були: теоретичні (зادля висвітлення теоретичних основ формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін, визначення сутності поняття, змісту та структури дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи, дефініціювання дидактичних умов формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін як фундаційної основи розроблення авторської дидактичної моделі); емпіричні (зadля отримання даних щодо дієвості розробленої авторської структурно-функційної дидактичної моделі); статистичні (зadля статистичного оброблення отриманих даних та встановлення статистичної значущості результатів експериментальної роботи); графічні (зadля наочного відображення результатів педагогічного експерименту). Отримані результати дисертаційного дослідження можна вважати обґрунтованими та достовірними.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях. Матеріали опублікованих наукових та науково-методичних праць відповідають вимогам МОН України і повністю відображені в 19 опублікованих наукових роботах зі спеціальності, із яких 2 – розділи в колективних монографіях, 1 – методичні рекомендації, 6 – статті у фахових виданнях України, 2 – статті в зарубіжних періодичних виданнях, 8 – тези доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій різного рівня (міжнародних і всеукраїнській).

Обсяг, структура та оцінка змісту дисертації. Як свідчить детальний аналіз представленої наукової роботи, виконана дисертаційна праця складається зі вступу, у якому обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, методи дослідження, схарактеризовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, подано відомості про їх апробацію й упровадження, визначено особистий внесок здобувачки наукового ступеня, трьох розділів, загальних висновків, додатків.

Слід зауважити, що в першому розділі дисертації здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми, визначено й обґрунтовано особливості організації освітнього процесу в межах психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи в педагогічних закладах вищої освіти України, уточнено сутність поняття «дослідницько-діагностичні вміння»; з'ясовано зміст і структуру дослідницько-

діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи.

Дослідницько-діагностичні вміння майбутніх учителів початкової школи авторка розглядає як комплікативне особистісне утворення суб'єкта майбутньої професійно-педагогічної діяльності, яке активно й системно формується й розвивається у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін.

У другому розділі дисертаційної праці авторкою визначено дидактичний потенціал процесу навчання психолого-педагогічних дисциплін щодо формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи; визначено й теоретично обґрунтовано сукупність дидактичних умов як фундаційну основу розроблення структурно-функційної моделі формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін; представлено розроблену авторську структурно-функційну дидактичну модель формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін.

Структурно-функційну дидактичну модель формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін авторка представляє як ідеалізоване представлення процесу формування досліджуваних умінь (як єдності мотиваційно-дослідницького, когнітивно-конструктивного, діяльнісно-проектного та рефлексійно-діагностувального компонентів), що розгортається як послідовна реалізація взаємопов'язаних компонентних блоків: методологічно-дослідного; визначення когнітивно-конструктивної основи; реалізації дослідно-діагностувальної діяльності; забезпечення рефлексійності дослідно-діагностувальної діяльності.

Заключний розділ виконаної наукової роботи заслуговує на особливу увагу. У ньому представлено експериментальну перевірку дієвості розробленої авторської моделі, описано методiku діагностування рівнів вияву сформованості дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін; проаналізовано й узагальнено результати експериментальної роботи.

На констатувальному етапі проведення педагогічного експерименту відповідно до визначених критеріїв та із застосуванням дібраного діагностувального інструментарію (педагогічне спостереження, анкетування, метод незалежних експертів, вивчення досвіду формування професійно-значущих умінь у майбутніх учителів початкової школи та ін.) було з'ясовано наявний рівень сформованості дослідницько-діагностичних умінь у

майбутніх учителів початкової школи. Проведені статистичні розрахунки засвідчили дієвість імплементації структурно-функційної дидактичної моделі формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін на основі створення сукупності відповідних дидактичних умов. Отримані авторкою результати є вагомим внеском у розвиток теорії навчання.

Оцінка ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації. Автореферат дисертаційного дослідження Загорулько Марини Олександрівни повністю відображає зміст дисертації, відповідає головним її положенням, оформлений згідно з вимогами МОН України. Зміст автореферату та основних положень дисертаційної праці є ідентичними.

Дисертація відповідає паспорту спеціальності 13.00.09 – теорія навчання.

Зауваження і побажання щодо змісту та оформлення дисертації та автореферату. Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення здобутих дисертанткою результатів загалом, вважаємо за доцільне висловити деякі дискусійні положення, а також окремі побажання, які, проте не зменшують високої наукової вартості дисертаційної праці, яка вирізняється інноваційністю, концептуальністю, системністю, логічністю викладеного матеріалу:

1. Окреслюючи дефініційне поле базових понять «уміння», «дослідні вміння», «діагностувальні вміння», «дослідницько-діагностичні вміння майбутніх учителів початкової школи» варто було б здійснити їх порівняльно-контрастивний аналіз із поняттями «діяльність», «дослідницька діяльність», «діагностувальна діяльність», «дослідно-діагностувальна діяльність майбутніх учителів початкової школи».

2. У тексті дисертаційної праці (Розділ 2) варто було більш детально пояснити, чому під час обґрунтування структурно-функційної дидактичної моделі формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи авторка визначає саме такі чотири компонентних блоки (методологічно-дослідний; визначення когнітивно-конструктивної основи; реалізації дослідно-діагностувальної діяльності; забезпечення рефлексійності дослідно-діагностувальної діяльності).

3. Зі змісту роботи також не зовсім зрозуміло, яким чином співвідносяться виявлені дидактичні умови формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи та їх створення в освітньому процесі педагогічних закладів вищої освіти з процесом імплементації авторської структурно-функційної дидактичної моделі.

4. Задля забезпечення більш наочного підтвердження позитивної динаміки формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи було б доцільно певні результати застосування методів математичної статистики представити в загальних висновках дисертації.

5. Розділ 3 дисертаційної праці дещо переобтяжений таблицями та гістограмами, частину з яких, на наше переконання, варто було б представити в Додатках.

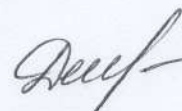
Загальний висновок. Дисертаційна праця Загорулько Марини Олександрівни «Формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін», є закінченою науково-дослідною роботою, яка містить апробацію структурно-функційної дидактичної моделі формування дослідницько-діагностичних умінь майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін у педагогічних закладах вищої освіти України.

Дисертація за своєю актуальністю, науковою новизною отриманих результатів, їх практичним і теоретичним значенням, ступенем обґрунтованості та достовірності наукових положень, сформульованих у висновках і практичних рекомендаціях, повнотою викладення матеріалу в наукових статтях та апробації на наукових конференціях, повністю відповідає вимогам пунктів 9, 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами), усім вимогам, які висуваються до робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Загорулько Марина Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.09 – теорія навчання.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
заступник директора з навчально-виховної
роботи спеціалізованої школи № 80
Печерського району міста Києва

 Н. М. Делікатна

Підпис заступника директора з навчально-виховної
роботи Делікатної Н.М. засвідчую:
Директор спеціалізованої школи №80
Печерського району міста Києва

Н.М. Максимова